

TÜRKİYE’NİN CARİ AÇIK SORUNU

Begüm ERDİL ŞAHİN

Araştırma Görevlisi

İstanbul Kültür Üniversitesi, İncirli Yerleşkesi, Yolbaşı Sokak

No.1 34147 Bakırköy / İstanbul

E-posta: b.sahin@iku.edu.tr

Özet

Gelişmekte olan ülkelerde uzun süreli cari işlemler açıkları ekonomide ciddi sorunlara neden olabilmektedir. Türkiye’nin cari işlemler açığı ve bu açığın finansman sorunu son yıllarda en çok tartışılan konulardan biridir. Cari açığın ortaya çıkışı konusunda iki farklı görüş bulunmaktadır. İlk görüşe göre cari açık, 2001 krizi sonrası yaşanan ekonomik büyümenin yarattığı talep artışından kaynaklanmaktadır. Diğer görüşe göre ise, bu açık kısa vadeli spekülasyon sermaye akışını hızlandıran yüksek faiz oranları sonucu aşırı değerlenmiş yerli paranın bir sonucudur. Cari açık borç ile finanse edildiğinden, ülkenin dış borcunun artması ekonominin geleceğini tehdit etmektedir.

Bu çalışmada, ilk olarak cari açık, cari açık ve borçlanmanın sürdürülebilirliği konuları değerlendirildikten sonra, Türkiye’de cari açık sorunu ve cari işlemleri etkileyen faktörler ve finansmanında önemli rol oynayan kısa vadeli sermaye hareketleri açıklanmakta, cari işlemler dengesini sağlamaya yönelik politika uygulamalarına ve tedbirlere yer verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Cari İşlemler Açığı, Cari Açığın Nedenleri, Türkiye Ekonomisi, Kısa Vadeli Sermaye Hareketleri*

Alan Tanımı: Uluslararası İktisat

TURKEY’S CURRENT ACCOUNT DEFICIT CASE

Abstract

In developing countries, long-term current account deficits may cause serious problems in the economy. Turkey's current account deficit and the financing of this deficit problem is one of the most widely debated issues in recent years. There are two different views about the emergence of the current account deficit. According to the first view, the current account deficit is due to the increase in demand created by economic growth after the 2001 crisis. According to the other opinion, this deficit is a result of an overvalued domestic currency, which is

created by high interest rates accelerating the flow of short-term speculative capital. Since the current account deficit is financed with debt, increasing external debt of the country is threatening the future of the economy.

In this study, first of all, the current account deficit and the sustainability of debt issues are assessed. The current account deficit problem in Turkey and factors affecting the current operations which play an important role in financing the short-term capital movements are explained and the policies to ensure the current account balance are defined.

Keywords: *Current Account Deficit, Causes of Current Account Deficit, Turkish Economy, Short-Term Capital Movements*

JEL Code: F30, F32

1.GİRİŞ

Cari açık veren ülke sayısının artması ve açığın sürekli hale gelmesi; bunun yanı sıra açığın ülkeyi dışsal şoklara karşı zayıflatması ve özellikle gelişmekte olan ülkelerde yaşanan krizlerin öncü göstergelerinden biri olarak gösterilmeye başlanması, son yıllarda cari açık konusunun önem kazanmasına yol açmıştır. Türkiye’de de cari açık sorunu ve bu açığın finansmanında yaşanan zorluklar en çok tartışılan konulardan biridir.

Bu çalışmada, ilk olarak cari açık, cari açığın sürdürülebilirliği konuları açıklanmakta, Türkiye’de cari açık sorunu ve cari işlemleri etkileyen faktörler ve finansmanında önemli rol oynayan kısa vadeli sermaye hareketleri ve doğrudan yabancı sermaye yatırımları değerlendirilmekte ve daha sonra cari işlemler dengesini sağlamaya yönelik politikalara ve tedbirlere yer verilmektedir.

1.1. Cari Açık Kavramı

Bir ülkenin dış dünya ile ekonomik ilişkileri ödemeler dengesi adı verilen bilançoda izlenmektedir. Bu bilanço, ülkenin mal, hizmet ve sermaye akımları gibi işlemler aracılığıyla sağladığı gelirin dışarıya yapılan ödemelere eşit olup olmadığını ortaya koymaktadır ve o ülkenin ödeme gücündeki iyileşme ya da bozulmaları yansıtmaktadır. Bu nedenle çoğu kez o ülkenin uluslararası alandaki ekonomik ve mali itibarının bir göstergesi olarak yorumlanmaktadır.

Ödemeler dengesi bilançosu; cari işlemler dengesi, sermaye hareketleri dengesi, rezerv hareketleri ve net hata ve noksan olmak üzere dört ana bölümden oluşmaktadır. Cari denge olarak da tanımlanan cari işlemler dengesi, ödemeler dengesi bilançosunun en önemli ana hesaplarından ve dış ticaret (ihracat-ithalat dengesi), hizmetler (hizmet alımları-hizmet satımları), yatırım (net faktör) gelirleri

(dış yatırım gelirleri-dış yatırım giderleri) ve cari transferler (karşılıksız olarak elde edilen dış gelirler-karşılıksız olarak yapılan dış giderler) dengelerinin toplamından oluşmaktadır.

Ülkenin cari işlemlerden elde ettiği gelirler, cari işlemlere yapılan giderlerden daha büyükse bu durum cari fazla (cari işlemler fazlası); daha küçükse cari açık (cari işlemler açığı) olarak nitelendirilmektedir. Bir başka ifade ile mal ve hizmet ticareti ile net transferlerden elde edilen gelirlerin bu hesaptaki ödemeleri karşılayamaması durumunda, ülke cari açıkla karşı karşıya kalmaktadır (Peker ve Hotunluoğlu,2009:222). Cari işlemler hesabı açık verdiğinde ülke, yurt dışından gelen paradan daha fazlasını, yurt dışına göndermiş olmaktadır. Dolayısıyla yaratılan açık, dışarıdan borçlanarak veya yurt içi varlıkların satılması suretiyle kapanır. Bunun tersi durumda da, yani cari işlemler hesabı fazla verdiğinde, yurt içi yerleşiklerce yurt dışına sermaye transferi gerçekleştirilir (Obstfeld ve Rogoff,1996:5).

1.2. Cari Açık ve Sürdürülebilirliği

Bir ülkenin cari işlemler hesabındaki değişiklikler ekonominin performansına ilişkin önemli göstergelerden biri olarak değerlendirilmekte, dolayısıyla iktisadi kararların ve beklentilerin oluşmasında belirleyici rol oynamaktadır (Erdoğan ve Bozkurt,2009:137). Cari işlemler dengesinin krizlere ilişkin önemli bilgiler içerdiği ve bu açığın büyüklüğüne bağlı olarak ileriki dönemlerde yaşanabilecek döviz kuru krizlerinin göstergesi olduğu kabul edilmektedir. Labonte'ne göre, Meksika, Türkiye, Doğu Asya, Brezilya, Arjantin gibi gelişmekte olan ülkelerde büyük cari açıklar, finansal ve döviz krizlerinde en önemli gösterge olmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde ülkelerin cari hesaplarının durumu ekonomik istikrarın sürdürülebilir olması bakımından oldukça önemlidir (Labonte,2010:7).

Bir ülkenin cari açığının milli gelire oranının %5 ve daha büyük bir orana ulaşması ekonomi açısından bir risk olarak kabul edilmektedir. Freund'a göre bu durumun üç ya da dört yıllık bir süreçte, yavaş gelir büyümesi ve önemli bir reel döviz kuru aşınmasıyla sonuçlanacağı düşünülmektedir (Freund ve Warnock,2005:9). Edwards ise, GSYİH'nin yaklaşık olarak %6'sı kadar bir cari açığın sürdürülemeyeceğine işaret etmektedir (Edwards,2005:1). Ancak hızlı büyüme oranı, ihracatın GSYİH'ya oranı, tasarruf yatırım dengesi, finansal yapı, sermaye hareketleri hacmi ve yapısı cari açıkların sürdürülebilirliğini belirlemektedir. Bunlara ek olarak eğer cari açıklar kısa dönemli borçlanmalar ve dış rezervler tarafından karşılanıyorsa veya tüketim harcamalarından kaynaklanıyorsa tehlikenin boyutu daha da artmaktadır (Yücel ve Yanar, 2005:483).

Cari açığın yaşandığı ülke, ithalata bağlı bir büyüme gerçekleştiren ve bu nedenle aşırı değerli ulusal paraya ihtiyaç duyan ve sonuç olarak dış ticaret açığından kaynaklı cari açık sorunu yaşayan bir ülke ise asıl sorun bu açığın finanse edilmesidir ve bu durum sürdürülebilirlik kavramı ile ilgilidir. Diğer bir ifade ile cari açığın finanse edilebiliyor olması, sürdürülebilir olduğunu göstermektedir.

Cari açığın sürdürülebilirliğini değerlendirmek için pek çok kriter geliştirilmiştir. Cari açığın GSYİH'ya oranı, bütçe açığının GSYİH'ya oranı, rezervlerdeki değişim, sermaye akımlarındaki değişim, ithalatın GSYİH'ya oranı, ihracatın GSYİH'ya oranı ve ticaret açığının GSYİH'ya oranı bunlardan bazılarıdır.

Roubini ve Watchel cari açığın sürdürülebilirliği açısından sermaye akımlarının önemli bir yere sahip olduğunu belirtmişlerdir. Ancak kısa vadede bu tip akımlar sürdürülebilirliği arttırırken zamanla iki nedenden dolayı sürdürülebilirliğe negatif etki yapmaktadırlar. Bu akımlar genellikle portföy yatırımı yani sıcak para niteliği taşıdığından piyasa koşullarının değişmesi durumunda ani geri çekilmelere neden olabilmektedirler. Bir diğer olumsuz etkisi ise, ülke parasının değerlenmesine ve dolayısıyla ülkenin rekabet edebilirliğini azaltarak gelecekte cari açığın kapanması için gerekli olan ihracat gelirlerinin azalmasına yol açmalarıdır. Merkez Bankaları bu tip bir değerlenmeye engel olmak istediğinde piyasadan döviz almakta ve bu durum aynı zamanda döviz rezervlerini arttıracığından sürdürülebilirliğe olumlu etki yapmaktadır. Ancak bu sermaye akımları sterilize edilmezse parasal büyümeye yol açarak yüksek enflasyon ve reel değerlenmeye yol açmaktadır (Roubini ve Watchel,1998:7-9).

Milesi-Ferretti ve Razin'e göre de sürdürülebilirlik tanımı ülkenin ödeme gücü ile ilişkilidir. Eğer bir ülkenin gelecekteki dış ticaret fazlasının şimdiki değeri ülkenin dış borcunun cari değerine eşitse o ülke ödeme gücüne sahiptir ve cari işlemler açığı sürdürülebilirdir. Ancak mevcut politika uygulamasını değiştirmeyi gerektirecek ya da bir krize yol açabilecek dengesizliklerin varlığı durumunda cari işlemler dengesi sürdürülemez hale gelmektedir (Milesi-Ferretti ve diğerleri, 1996:2).

2. TÜRKİYE'NİN CARİ AÇIK SORUNU

2.1. Türkiye'de Cari Açığın Artış Nedenleri ve Mevcut Durum

Türkiye, 2001 ekonomik krizi ardından makro ekonomik göstergelerin kalıcı ve sürdürülebilir biçimde düzelmesini hedefleyen yeni bir program uygulamasına geçmiştir. Bu çerçevede IMF desteğinde sürdürülen program ile birlikte büyüme, enflasyon ve faiz oranları yönünden olumlu, cari açık ve istihdam açısından olumsuz kabul edilen gelişmeler meydana gelmiştir. Ancak, cari açığın giderek

genişlemesi, Türkiye ekonomisinin en önemli sorunlardan biri olarak karşımıza çıkmıştır. Türkiye'nin cari işlemler dengesine baktığımızda, 2001'den bu yana dış ticaret hacmi artış göstermiş, ancak bunun yanı sıra cari işlemler dengesinde de çok ciddi boyutlarda açıklar kaydedilmiştir (Karabulut ve Danışoğlu,2006:48)

Tablo 1. 2011 Yılında Dünyada En Fazla Cari Açık Veren 10 Ülke

Sıra	Ülke	Cari açık (Milyar Dolar)	GSYİH'ya Oranı (%)
1	A.B.D.	493,9	-3,2%
2	Fransa	76,5	-2,8%
3	İtalya	73,5	-3,4%
4	İspanya	71,0	-4,8%
5	Türkiye	64,1	-8,0%
6	Brezilya	62,6	-2,6%
7	Hindistan	62,5	-3,7%
8	Birleşik Krallık	60,1	-2,4%
9	Kanada	49,1	-2,8%
10	Yunanistan	25,3	-8,2%

Kaynak: IMF, World Economic Outlook, 2011.

IMF Nisan 2011 verilerine göre, dünyada en fazla cari açık veren ülke 493,9 milyar dolarla Amerika Birleşik Devletleri'dir. Bu ülkeyi sırasıyla 76,5 milyar dolarla Fransa, 73,5 milyar dolarla İtalya ve 71 milyar dolarla İspanya izlemektedir. Türkiye ise 64,1 milyar dolar cari açıkla 5.sırada yer almaktadır. Ülkelerin cari açığının GSYİH'ya oranı açısından dikkati çeken en önemli husus ise Yunanistan'dan sonra Türkiye'nin %8 ile ikinci sırada olmasıdır. Bu durum cari açığın sürdürülebilirliği açısından ciddi bir tehdit olarak karşımıza çıkmaktadır.

Cari açık sorununu ortaya çıkaran ilk neden; iç tasarrufların yeni yatırımlar yapılmasındaki yetersizliğidir. Ekonomik büyüme için gerekli tasarruf yapılamadığı takdirde cari işlemler açığı da artmaktadır. Bu açığın artışında etkili bir başka neden ise; TL' nin aşırı değerli hale gelmesidir. Aşırı değerlenen ulusal para, ithalatın ihracattan daha fazla artmasına ve dış ticaret açığının büyümesine sebep olmaktadır (Yeldan,2005:57).

Türkiye ekonomisinde genel olarak mal ve hizmet ithalatının her zaman ihracatından daha fazla olduğu bir yapı mevcuttur. Özellikle ara malları üretiminde ithalata olan bağımlılığımız bu dengesizliğe neden olmaktadır (Yılmaz ve Karataş,2009:72). İthal girdilerin yerli girdilere oranla sergilediği olası fiyat avantajları, üretim sürecinde ithal girdi kullanımını arttırmaktadır. Ancak bu

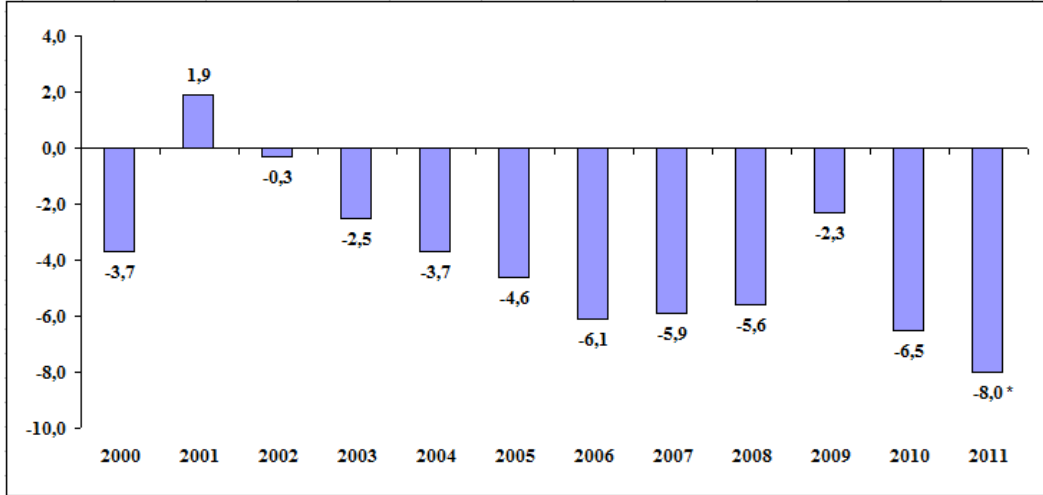
gelişme, dış ticaret hadlerinin de aleyhte bir seyir izlemesi durumunda, uluslararası piyasalarda daha ucuz bir malın satılabilmesi için giderek artan oranda daha pahalı ithal girdi kullanımı riskiyle ülkeyi karşı karşıya bırakacaktır. Bu durumda ihracata yönelik üretim yoluyla döviz gelirin temin edilebilmesi için gerekli ithalat miktarında (ve dolayısıyla döviz gereksiniminde) ortaya çıkabilecek artışlar, dış ticaret hadlerinin aleyhte seyretmesi sonucunda oluşan gelir kayıplarının artmasına, dolayısıyla milli gelirden önemli gelir kayıplarına yol açacaktır (Günçavdı ve diğerleri,2008:68).

Dış ticaret açığını ve buna bağlı olarak cari açığı olumsuz etkileyen bir diğer faktör, Türkiye'nin ithalatı içinde önemli paya sahip olan ham petrol fiyatlarında yaşanan sürekli artışlardır. Enerji fiyatlarının yükselmesi, üretim maliyetini arttırırken, üretim sektörünün yaptığı ithalatın maliyetini de yükseltmektedir. Cari açığın petrolden kaynaklanan kısmı, açıkta katılık yaratan bir rol oynamaktadır (Karabulut ve Danişoğlu,2006:49).

Cari açığın finansmanı ise sürekli olarak sıcak para ve/veya doğrudan yabancı sermaye girişiyle sağlanmaktadır. Böylece ekonomi uzun süredir bağımlı, riskli ve kırılgan bir yapı özelliği taşımaktadır. Ekonomide 2001 krizi sonrası sağlanan büyümenin ağırlıklı olarak sıcak para, son yıllardaysa buna ek olarak artan yabancı sermayeye dayanmış olması riskli unsurlardan kurtulamamış olduğunun bir göstergesidir. Yüksek faiz politikası ve yabancılara gayrimenkul satışına dayanan gelir elde etme yöntemi ön plana çıkarılmaktadır (Özbek,2008:10). Spekülatif nitelikli büyüme dalgaları hiçbir zaman uzun sürmemektedir ve her bir genişleme döneminin (1990-93; 1995-98; 2000) sırasıyla 1994, 1999 ve 2001 krizleri ile sonuçlandığı unutulmaması gereken bir gerçektir (Yeldan,2005:59).

Cari açık sorunu, 2001 krizinden sonra yeni bir ekonomik kriz ile (2008-2009) kesintiye uğramıştır. Ekonomide yaşanan bu durum dış açık sorununun büyüme ve üretim yapısı ile doğrudan ilişkili olduğunu düşündürmektedir. Öte yandan Türkiye ekonomisinin gelecekte aynı sorunla karşı karşıya kalabileceğinin işaretini vermektedir.

Şekil 1. Türkiye'nin 2000- 2011 Yılları Arası Cari Açık / GSYİH Oranı (%)

* Nisan 2011 verilerine göre.

Kaynak: IMF, World Economic Outlook, 2011.

2003 yılında 7,5 milyar dolar civarında olan cari açık, ilerleyen yıllarda sürekli artış göstererek 2007’de 38,3 milyar dolar, 2008’de ise 41,9 milyar dolar seviyesine yükselmiştir. Özellikle ekonomik kriz yıllarından önce Cari Açık/Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH) oranının literatürde ileri sürülen %4-5’lik eşik değerlerini aşması olası bir ekonomik krizin göstergesi olduğu endişesine yol açmaktadır. 2010 yılı itibariyle cari açığın GSYİH’ya oranı %6.5 iken, Nisan 2011 verilerine göre bu oran %8’e yükselerek 64,1 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Merkez Bankası tarafından açıklanan yıllıklandırılmış cari açık Haziran ayı verilerine göre ise 72,5 milyar dolar seviyesine yükselmiştir.

İç tüketimde beklentilerin üzerinde yaşanan hızlı artış ve bunun ithalat talebine etkisi cari açığın bu düzeye ulaşmasında etkili olmuştur. Ancak, küresel kriz nedeniyle ihracatta beklenen düzelmenin gecikmesi de bu açığı daha büyük bir sorun haline getirmiştir. Yunanistan’ın borç kriziyle başlayan süreçte birçok Avrupa ekonomisinin halen sorunlarla boğuşuyor olması önümüzdeki dönemde de ihracatın kısa vadede toparlanmasının zor olacağını göstermektedir (Kalkan,2011:1). Ayrıca A.B.D. ekonomisinin kredi notunu indirilmesi ve büyüme süreci ile ilgili beklentilerdeki belirsizlikler, Yunanistan’ın yanı sıra İtalya ve İspanya gibi birçok Avrupa ülkesinin yaşadıkları borç sorunları, küresel ekonomideki dengesizliklerin önümüzdeki dönemde de devam edeceğini göstermektedir. Bu durumda cari açığın da yüksek seviyelerde kalma ihtimali artmaktadır.

2.2. Türkiye’de Cari İşlemler Açığının Finansman Sorunu

Türkiye ekonomisinin başlıca sorunu sermaye yetersizliğidir. Bu nedenle finansal olarak dışa bağımlılık oranı yüksek olup, dış boçlanma sürekli artış göstermektedir. Dış borçlanma istikrarlı bir ortamda cari işlemler açıklarının finansmanında önemli bir araç olmakla birlikte cari açıkların sürekliliği zaman içinde uluslararası yatırımcılar üzerinde olumsuz beklentilere neden olmaktadır. Dış finansman koşullarında bu yönde bir değişiklik yaşanması cari açığın finansmanını güçleştirerek krizlere yol açmaktadır. Bu konudaki en önemli husus ise cari açığın miktar olarak yüksek oluşundan daha fazla (sıcak paraya dayalı) finansman biçiminden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla, Türkiye’nin içinde bulunduğu spekülasyon yönlü büyüme sürecinde dış borçlarla yüksek cari işlemler açıklarının sürdürülebilmesi imkansızdır.

Türkiye cari işlemler açığının GSYİH’ya oranı açısından (%5-6 düzeyinde olduğu) 2008’den daha kırılgan bir durumdadır. 2011 yılı itibariyle bu oran %8’lere yükselmiştir. Finanse ediliş biçimi de daha çok kısa vadeli sermaye niteliği taşıdığından, finansal girişteki söz konusu bir yavaşlama çok şiddetli bir daralmaya dönüşebilme riski taşımaktadır.

Ayrıca uygulanan "yüksek faiz, ucuz döviz" politikası sonucunda TL aşırı değerlenmektedir. Ülkeye gelen bu sıcak paranın ülkeyi ne zaman terk edeceğinin belli olmaması ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Dolayısıyla cari dengesizliğin doğrudan yabancı yatırımlarıyla finanse edilmesi, kısa vadeli sıcak para ile finanse edilmesinden daha sürdürülebilirlerdir. Çünkü piyasa koşullarının değişmesi durumunda bu yatırımları geri çekmek kolay değildir (Yeldan,2005:48-51).

Cari açığın sürdürülebilirliği sorunu aynı zamanda dış borç sürdürülebilirliği sorunudur. Dış borçlanmanın sürdürülebilirliği, çoğunlukla dış borç miktarının GSYİH’ya oranı ile temsil edilmektedir. Artmayan bir dış borç / GSYİH oranı, sürdürülebilirlik için yeterli bir şart olarak görülmekte ve bu oran büyümediği takdirde ülkenin büyük ölçüde ödeme gücüne sahip olduğuna inanılmaktadır (Roubini ve Wachtel,1998:4). Türkiye’de ise 2005 yılında %35,3 olarak gerçekleşen dış borç/ GSYİH oranı 2009 yılında %43,5’e yükselmiş, 2010 yılında ise %39,4 seviyesinde gerçekleşmiştir (Hazine Müsteşarlığı, 2011:17).

3. SONUÇ

Türkiye’de cari açık ile ilgili asıl sorun açığın ne düzeyde olduğundan çok bu açığın ekonomide oluşturduğu temel kırılganlıklardır. Uzun vadeli sermaye girişleriyle finanse edilen cari açık büyüklüğü, tek başına, kaygı kaynağı olabilecek bir gösterge değildir. Ancak ülkemizde olduğu gibi kısa vadeli sermaye girişleriyle finanse edilen bir cari açık, taşıdığı ani sermaye çıkışı riski nedeniyle boyutu ne olursa olsun, sürdürülemezdir.

Bu çerçevede, cari açığın artmasını önlemeye yönelik politikaların uygulanması zorunluluk arz etmektedir. Açığı kapatmak için sıcak para yerine sabit yabancı yatırımların ülkemize gelmesi daha fazla özendirilmelidir. Böylece hem sıcak paranın yol açtığı risklere karşı koruma hem de daha sağlam temellere dayalı bir ekonomik büyüme sağlanmış olacaktır. Doğrudan yabancı yatırımları ülkemize çekebilmek için yatırımcılar için güven ortamı sağlanmalı, siyasi ve ekonomik istikrar sürdürülmeli ve uygun yatırım ortamı temin edilmelidir.

Yurt içi üretimin ithalat bağımlılığının azaltılması amacıyla, sanayide kullanılan ithal ara girdilerin, rekabet koşulları altında, yurt içinde üretilmesini sağlayacak politikalar geliştirilmelidir. İhracat artışını sağlamak içinde sanayide araştırma-geliştirme faaliyetlerinin yaygınlaştırılması sağlanarak özellikle yüksek teknolojili ara malların yurt içinde üretilmesinin desteklenmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Sonuç olarak, iç talebe bağlı yüksek oranlı büyüme ve aşırı değerli TL’den kaynaklanan cari açık, sağlam büyüme temellerine dayalı yeni yapısal değişim politikalarıyla giderilmeye çalışılmalıdır.

KAYNAKLAR

Edwards, Sebastian. “*The End of Large Current Account Deficits, 1970-2002: Are There Lessons For The United States?*”, NBER Working Paper Series. No:11669, September 2005, 1-67.

Erdoğan, Seyfettin ve Hilal Bozkurt. “*Türkiye’de Cari Açığın Belirleyicileri: MGARCH Modelleri İle Bir İnceleme*”, Maliye Finans Yazıları. 23:84, Temmuz 2009, 135-172.

Freund, Caroline & Frank Warnock. “*Current Account Deficit in Industrial Countries: The Bigger They Are, The Harder They Fall?*”, NBER Working Paper Series. No:11823, December 2005, 1-39.

Günçavdı, Öner, Suat Küçükçifçi ve Murat Üngör. “Cari Açıklar ve Türkiye Ekonomisinin Artan Döviz İhtiyacı”, Uluslararası Ekonomi ve Dış Ticaret Politikaları. 3:1-2, 2008, 57-84.

Hazine Müsteşarlığı. (2011). *Borç Göstergeleri*, http://www.hazine.gov.tr/irj/go/km/docs/documents/Hazine%20Web/%C4%B0statistikler/Borc_Gostergeleri_Sunumu/borc_gostergeleri.pdf, [İndirme Tarihi:22.07.2011].

Kalkan, Sarp. (2011). *Cari İşlemler Açığında Neler oluyor? Bu Defa Farklı mı, Yoksa Aynı mı?*, http://www.tepav.org.tr/upload/files/12983606669.Cari_Islemler_Aciginde_Neler_Oluyor.pdf, [İndirme Tarihi:22.07.2011].

Karabulut, Gökhan ve Ayşe Çelikel Danişoğlu. “Türkiye’de Cari İşlemler Açığının Büyümesini Etkileyen Faktörler”, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 8:1 , 2006, 47-63.

Labonte, Marc. “Is the U.S. Current Account Deficit Sustainable?”, CRS Report for Congress. April 2010, 1-13.

Milesi-Ferretti, Gian Maria & Assaf Razin. “Current-Account Sustainability”, Princeton Studies in International Finance. No:81, October 1996, 1-78.

Obstfeld, Maurice & Kenneth Rogoff, Foundations of International Macroeconomics, Cambridge: The MIT Press, 1996.

Özbek, Orkun. “Ekonomik Kriz Belirtisi Olarak Cari Açık-Büyüme İlişkisi”, İzmir Ticaret Odası AR&GE Bülten. Şubat 2008, 5-11.

Peker, Osman ve Hakan Hotunluoğlu. “Türkiye’de Cari Açığın Nedenlerinin Ekonometrik Analizi”, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. 23:3, 2009, 221-237.

Roubini, Nouriel & Paul Watchel. “Current Account Sustainability in Transition Economies”, NBER Working Paper Series. No:6468, March 1998, 1-58.

Yeldan, Erinç. “Türkiye Ekonomisi’nde Dış Açık Sorunu ve Yapısal Nedenleri”, Çalışma ve Toplum. 4, 2005, 47-60.

Yılmaz, Ahmet ve Togan Karataş. “Türkiye Ekonomisinde 2001 Krizi Sonrası Süreçte Cari İşlemler Açığının Nedenleri Üzerine Bir İnceleme”, Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi. 27:2, 2009, 69-96.

Yücel, Fatih ve Rüstem Yanar. “Türkiye’de Cari İşlem Açıkları Sürdürülebilir mi? Zaman Serileri Perspektifinden Bir Bakış”, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 14:2, 2005, 483-492.